

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

Україна, 01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 5

№ 11-КВ
Від 11.12.2015

Конституційний Суд України
01033, Київ-33, вул. Жилянська, 14

Суб'єкти права на конституційне подання
50 народних депутатів України

Уповноважені за дорученням:

Народні депутати України:
Королевська Наталія Юріївна
01008, Україна, м. Київ,
вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Korolevska.Nataliia@rada.gov.ua
Тел:

Німченко Василь Іванович
01008, Україна, м. Київ,
вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Nimchenko.Vasyl@rada.gov.ua
Тел:

Шпенів Дмитро Юрійович
01008, Україна, м. Київ,
вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Shpenov.Dmytro@rada.gov.ua
Тел:

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

щодо відповідності Конституції України (конституційності) підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII

Відповідно до статей 147 і 150 Конституції України, пункту першого статті 13, статей 39, 40 Закону України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР "Про Конституційний Суд України" звертаємося до Конституційного Суду

України із клопотанням про визнання неконституційними підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (Голос України, 2014, 12, 31.12.2014 № 254, спецвипуск) (далі – Закон № 76).

Прийнятим Верховною Радою України Законом № 76 внесено, зокрема, зміни до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28 лютого 1991 року № 796-XII (далі – Закон № 796) (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 13, ст. 178 із наступними змінами), якими ліквідовано, звужено та обмежено існуючі права та свободи громадян.

На виконання вимог пункту 4 частини другої статті 39 Закону України "Про Конституційний Суд України" наводимо правове обґрунтування невідповідності підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону № 76 статтям 8, 16, 21, 22, 46, 49 Конституції України (неконституційності).

ПРАВОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

Щодо невідповідності статті 22 Конституції України

Стаття 22 Основного Закону України зазначає: права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Аналізуючи категорію "звуження змісту прав і свобод" Конституційний Суд України в мотивувальній частині свого Рішення від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) констатував: "Зміст прав і свобод людини - це умови і засоби, які визначають матеріальні та духовні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування і розвитку. Обсяг прав людини - це кількісні показники відповідних можливостей, які характеризують його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву та виражені у певних одиницях виміру.

Звуження змісту прав і свобод означає зменшення ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються відповідними правами та свободами, тобто якісних характеристик права. Звуження обсягу прав і свобод - це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики" (абзаци п'ятий, шостий пункту 4).

Крім того, Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (справа про постійне користування земельними ділянками) роз'яснив своє розуміння словосполучення "звуження змісту та обсягу прав і свобод людини і громадянина", що міститься в частині третій статті 22 Конституції України. Так,

Конституційний Суд України вважає, що "конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга), при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (частина третя). Скасування конституційних прав і свобод - це їх офіційна (юридична або фактична) ліквідація. Звуження змісту та обсягу прав і свобод є їх обмеженням. У традиційному розумінні діяльності визначальними поняття змісту прав людини є умови і засоби, які становлять можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування та розвитку. Обсяг прав людини - це їх сутнісна властивість, виражена кількісними показниками можливостей людини, які відображені відповідними правами, що не є однорідними і загальними". При цьому Конституційний Суд України зазначив, що "загальновизнаним є правило, згідно з яким сутність змісту основного права в жодному разі не може бути порушена".

У зв'язку із цим Конституційний Суд України вважає, що визнання Законом правових актів такими, що втратили чинність, зупинення їх дії, внесення до них змін і доповнень стосовно закріплених в них прав і свобод людини і громадянина є скасуванням або обмеженням цих прав і свобод.

Верховна Рада України, приймаючи Закон № 76 фактично допустила звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод шляхом скасування або обмеження наданих державою соціальних прав, гарантій, пільг, компенсацій, які були встановлені Законом № 796. Зазначене дає підстави вважати, що цим порушено приписи частин другої та третьої статті 22 Конституції України.

Мова йде про наступні положення Закону № 76, щодо яких є наявність спору щодо їх конституційності.

Пунктом 4 розділу I Закону № 76 внесено зміни до Закону № 796, які передбачають, зокрема, наступне:

1) Підпунктом 2 виключено пункт 2 частини першої статті 21 Закону № 796, в результаті чого для громадян, віднесених до категорії 2 потерпілих від Чорнобильської катастрофи, скасовано таку пільгу, як першочергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками або путівками на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок.

2) Підпунктом 3 із статті 22 Закону № 796, яка передбачає компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 3, виключено такі пільги, як:

- першочергове щорічне забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою або путівкою на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок (виключено пункт 2 частини першої статті 22);

- надання пільг, передбачених пунктом 18 частини першої статті 20, а також позачергове щорічне безплатне забезпечення санаторно-курортними

путівками шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок для осіб, які постійно проживали до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали в зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а в зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років (виключено пункт 13 частини першої статті 22).

Крім того, підпунктом 3 доповнено статтю 22 Закону № 796 новою частиною третьою, яка передбачає надання окремих пільг лише за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Тобто цією нормою звужено коло суб'єктів відповідних соціальних пільг, гарантій та компенсацій, оскільки вони надаватимуться залежно від сукупного доходу сім'ї, що відповідно є звуженням змісту існуючих прав та свобод.

3) Підпунктом 4 виключено статтю 23 Закону № 796, яка передбачала компенсації та пільги громадянам, віднесеним до категорії 4.

Станом на 1 січня 2015 року в Україні проживало 837111 осіб, віднесених до категорії 4.

Таким чином, з прийняттям Закону № 76 для зазначеної кількості громадян України відбулася повна ліквідація компенсацій та пільг, визначених статтею 23 Закону, а саме:

- безплатне придбання ліків за рецептами лікарів;
- першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах та аптеках;
- користування при виході на пенсію та зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені під час роботи;
- щорічне медичне обслуговування, диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів, лікування в спеціалізованих стаціонарах;
- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від страхового стажу;
- щорічне отримання відпустки строком до 14 робочих днів без збереження заробітної плати одному з батьків, які мають неповнолітніх дітей і проживають на територіях зон радіоактивного забруднення;
- одержання безпроцентної позики на індивідуальне житлове будівництво;
- зарахування поза конкурсом при одержанні позитивних оцінок на вступних екзаменах у заклади освіти осіб з числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи, які проживають на територіях радіоактивного забруднення, а також навчання за рахунок держави.

- надання студентам із числа потерпілих від Чорнобильської катастрофи гуртожитку, якщо вони не мають житла, а також виплата стипендії, підвищеної на 100 процентів, незалежно від місця навчання на території України;

- забезпечення продуктами харчування відповідно до фізіологічних норм, а також забезпечення продуктами харчування, які мають радіопротекторні властивості, тих, хто проживає на територіях радіоактивного забруднення;

- звільнення від плати за землю;

- першочергове щорічне забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою або путівкою на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок;

- першочергове зубопротезування із зниженням його вартості на 50 процентів;

- відшкодування 50 процентів вартості палива, придбаного в межах установлених норм, особам, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

- передача громадянам, які відпрацювали на території зони посиленого радіоекологічного контролю не менш як п'ять років, безоплатно в приватну власність житла, яке вони займають у цій зоні.

4) Підпунктом 5 із статті 24 Закону № 796, що передбачає пільги особам, які працювали за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, виключено посилення на пункт 2 статті 23, оскільки зазначена стаття виключена згідно з попереднім підпунктом 4.

Таким чином, для осіб, які працювали з моменту аварії до 1 липня 1986 року не менше 14 календарних днів або не менше трьох місяців протягом 1986 - 1987 років за межами зони відчуження на роботах з особливо шкідливими умовами праці (за радіаційним фактором), пов'язаними з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, що виконувалися за урядовими завданнями, скасовано надання такої пільги, як першочергове щорічне забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою або путівкою на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок, яка була передбачена пунктом 2 статті 23.

Крім того, пунктом 5 доповнено статтю 24 Закону № 796 новою частиною другою, яка встановлює, що пільги, передбачені пунктом 1 статті 20, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Тобто цією нормою звужено зміст існуючого права на безплатне придбання ліків за рецептами лікарів (пункт 1 статті 20 Закону № 796) шляхом звуження кола суб'єктів такого права. Це право матимуть не всі

особи, визначені у статті 24, а лише ті, у яких розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу.

5) Підпунктом 6 із статті 30 Закону № 796, яка передбачає пільги та компенсації потерпілим дітям та їх батькам, повністю скасовано наступні пільги та компенсації:

- повне державне забезпечення дітей до вступу їх до школи (не старше 8 років) шляхом безплатного виховання (утримання) їх у державних та комунальних дошкільних навчальних закладах і надання щомісячної грошової допомоги, розмір якої визначається Кабінетом Міністрів України (виключено пункт 1 частини першої статті 30);

- безплатний проїзд у межах України на всіх видах транспорту (крім таксі) дитині та особі, яка супроводжує хвору дитину до місця лікування (реабілітації), оздоровлення та назад (за направленням медичних закладів), з правом позачергового придбання квитків (виключено пункт 3 частини першої статті 30);

- щорічне безплатне забезпечення потерпілих дітей путівками на оздоровлення строком до двох місяців шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівки (виключено пункт 5 частини першої статті 30);

- щомісячна виплата в порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України, незалежно від інших виплат на кожну дитину шкільного віку, яка евакуйована із зони відчуження або народилася після 26 квітня 1986 року від батька, який на час настання вагітності матері, має підстави належати до категорії 1 або 2, або матері, яка на час настання вагітності або під час вагітності має підстави належати до категорії 1 або 2, а також на кожну дитину, яка проживала у зоні безумовного (обов'язкового) відселення з моменту аварії до прийняття постанови про відселення (виключено пункт 6 частини першої статті 30);

- щомісячна виплата в порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України, сім'ям на кожну дитину шкільного віку, яка стала інвалідом або перебуває на диспансерному обліку по захворюванню внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також дітям шкільного віку, батьки яких стали інвалідами I або II групи чи померли внаслідок Чорнобильської катастрофи, замість виплати, передбаченої пунктом 6 цієї статті, якщо вказана дитина не перебуває на повному державному забезпеченні (виключено пункт 8 частини першої статті 30);

- надання під час вагітності путівки для оздоровлення у спеціалізованих оздоровчих закладах жінкам, які проживають на території радіоактивного забруднення (виключено абзац другий пункту 10 частини першої статті 30);

- виплата грошової компенсації батькам потерпілих дітей, які не відвідують дитячі дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади (у тому

числі і тих, які не знаходяться в обліковому складі шкіл), якщо діти не перебувають на повному державному забезпеченні, здійснюється в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України (виключено пункт 12 частини першої статті 30).

Крім того, підпунктом 6 доповнено статтю 30 новою частиною сьомою, яка встановлює, що пільги, передбачені пунктом 4 частини першої та пунктами 8, 9 частини третьої цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Тобто цією нормою звужено коло суб'єктів відповідних прав, оскільки частина потерпілих від аварії на Чорнобильській АЕС, у яких дохід є вищим за встановлену межу, будуть позбавлені права на:

- безплатне придбання ліків за рецептами лікарів, а також безплатне позачергове зубопротезування (за винятком зубопротезування із дорогоцінних металів та металів, прирівняних до них за вартістю, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я) (пункт 4 частини першої статті 30);

- 50-процентну знижку плати за користування сім'єю, що має дитину-інваліда, житлом (квартирна плата), телефоном (в тому числі щодо оплати послуг електрозв'язку за місцеві телефонні розмови з квартирних телефонів при похвилинному обліку їх тривалості) та комунальними послугами (водопостачання, газ, електрична, теплова енергія та інші послуги) у жилих будинках (квартирах) усіх форм власності в межах норм, передбачених законодавством, за умови, що дитина проживає разом з сім'єю (абзац перший пункту 8 частини третьої статті 30);

- відшкодування 50 процентів вартості палива, придбаного в межах норм, встановлених для продажу населенню, сім'ям, що мають дітей-інвалідів, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення (абзац третій пункту 8 частини третьої статті 30);

- позачергове встановлення сім'ї, що має дитину-інваліда, телефону з оплатою 50 процентів вартості його встановлення (пункт 9 частини третьої статті 30).

6) Підпунктом 7 із Закону № 796 виключено статті 31, 37, 39 та 45.

Стаття 31 передбачала право на отримання допомоги сім'ям, що мають дітей шкільного віку, які проживають на територіях радіоактивного забруднення.

Стаття 37 визначала компенсації громадянам, які проживають на територіях радіоактивного забруднення, у зв'язку з обмеженням споживання продуктів харчування місцевого виробництва та особистого підсобного господарства.

У статті 39 були визначені доплати громадянам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення.

А стаття 45 надавала гарантії збереження за працівниками середньої заробітної плати та стажу роботи при звільненні у зв'язку з відселенням або самостійним переселенням.

Таким чином, виключення зазначених статей Закону № 796 є фактичною ліквідацією пільг, компенсацій і гарантій, які ними були встановлені.

7) Підпунктом 12 текст статті 53 Закону № 796 викладено у новій редакції та встановлено, що додаткова пенсія за шкоду, заподіяну здоров'ю, та щомісячна компенсація сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи з урахуванням інших доходів не можуть перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність.

До внесення змін стаття 53 не містила жодних обмежень розмірів додаткової пенсії за шкоду та компенсації за втрату годувальника і передбачала їх виплату незалежно від заробітку, пенсії чи іншого доходу.

Таким чином, змінами до статті 53 Закону № 796 звужено права отримувачів додаткової пенсії за шкоду та компенсації за втрату годувальника шляхом встановлення максимальної величини зазначених виплат, яка, крім цього, має враховувати й інші доходи.

Аналогічну за змістом думку про те, що встановлення максимального розміру утримання суддів є звуженням обсягу існуючого права, висловив Конституційний Суд України під час розгляду справи щодо конституційності окремих положень Закону України "Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України".

У своєму Рішенні від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008 Конституційний Суд України зазначає:

"7.5. Верховний Суд України оспорує положення підпункту 1 пункту 61 розділу II Закону, в якому йдеться про виключення в абзаці першому частини четвертої статті 43 Закону України "Про статус суддів" слів "без обмеження граничного розміру щомісячного довічного грошового утримання" і встановлено максимальний розмір зазначеного грошового утримання - десять тисяч гривень, і вважає, що таке обмеження знижує досягнутий рівень гарантій незалежності суддів через можливе зменшення суми щомісячного довічного грошового утримання суддів.

Вирішуючи питання щодо конституційності аналогічного положення Закону України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" (стаття 97) та ухвалюючи Рішення від 18 червня 2007 року № 4-рп/2007 (справа про гарантії незалежності суддів), Конституційний Суд України виходив з того, що частиною четвертою статті 43 Закону України "Про статус суддів" граничний розмір щомісячного довічного грошового утримання судді не обмежувався, а тому встановлення максимального розміру такого утримання звузило обсяг існуючого права і водночас знизило досягнутий рівень гарантій

суддівської незалежності (абзац шостий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

Отже, оспорювані положення підпункту 1 пункту 61 розділу II Закону прийняті Верховною Радою України всупереч вимогам частини третьої статті 22 Конституції України щодо недопустимості звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів, а тому не відповідають їй (є неконституційними).".

8) Підпунктом 14 статтю 60 Закону № 796 викладено у новій редакції та встановлено, що особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, які мають одночасно право на інші пільги та компенсації, передбачені законодавством України, надаються за їх вибором пільги та компенсації відповідно до одного із законів України.

До внесення змін стаття 60 не містила таких обмежень і передбачала право осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на отримання й інших пільг та компенсацій, передбачених законодавством України.

У даному випадку законодавець звузив існуючі права, оскільки до внесення цих змін громадяни мали право на отримання пільг за кількома законами відповідно до їх статусу, тобто відбувалося "додавання" компенсацій та гарантій.

Після внесення змін особа, яка, до прикладу, відповідно до різних законів має статус "чорнобильця" і одночасно статус ветерана війни, матиме право на пільги лише за одним із законів.

Підсумовуючи аналіз змін до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", внесених Законом № 76, суб'єкти права на конституційне подання дійшли висновку, що законодавець відійшов від припису статті 22 Конституції України і допустив звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, яке полягає у:

- 1) повній відміні наданих державою соціальних гарантій для окремих категорій постраждалих від чорнобильської катастрофи осіб;
- 2) зменшенні кола суб'єктів соціальних гарантій;
- 3) зменшенні розмірів соціальних благ.

Таким чином, виходячи з наведеного, суб'єкти конституційного подання доходять висновку, що положення підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону № 76 скасовують та обмежують конституційні права громадян на соціальний захист, встановлені законами України пільги, компенсації та гарантії, розміри та порядок їх надання, чим грубо порушують приписи частин другої та третьої статті 22 Конституції України, згідно з якими конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані, при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Щодо невідповідності статті 21 Конституції України

Відповідно до статті 21 Основного Закону України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Проте, у протиріччя статті 21 Конституції України Верховна Рада України відійшла від припису про непорушність прав і свобод людини та шляхом прийняття закону фактично порушила конкретні права на соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, що визначені Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

Суб'єкти права на конституційне подання вважають, що порушення прав та свобод постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС осіб можна охарактеризувати як:

- відміна конкретних прав і свобод, що існували раніше;
- звуження кола суб'єктів, що отримуватимуть конкретні права і свободи, тобто зменшення кількості осіб, на які поширюватимуться певні права і свободи;
- зменшення кількісних та вартісних характеристик конкретних прав і свобод.

Тому у цьому вбачається порушення нормами підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону № 76 приписів статті 21 Конституції України.

Щодо невідповідності статті 16 Конституції України

Згідно з статтею 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Розглядаючи справу щодо конституційності окремих положень Законів України "Про Державний бюджет України на 2001 рік" та "Про деякі заходи щодо економії бюджетних коштів" Конституційний Суд України досліджував питання зупинення дії окремих положень Закону № 796 і у своєму Рішенні від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 констатував, що відповідно до статті 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи є обов'язком держави. Одним із тяжких наслідків аварії на ЧАЕС стала втрата здоров'я громадянами. Законами України таких громадян віднесено до відповідних категорій, вони потребують відновлення втраченого здоров'я, постійної медичної допомоги та соціального захисту з боку держави. Тому позбавлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, права на безплатне надання або забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою (для осіб, віднесених до категорій 3 і 4), грошову компенсацію у розмірі середньої вартості путівки в Україні (для осіб, віднесених до категорії 2), одержання

безпроцентних або надання пільгових позик, суперечить вимогам статей 16, 46, 49 Конституції України, є неконституційним.

У цьому контексті слід зазначити, що зміни, внесені Законом № 76 до Закону № 796 за своїм змістом охоплюють набагато ширше коло питань, ніж норми Закону України "Про Державний бюджет України на 2001 рік".

Бюджетним законом була здійснена спроба призупинення окремих пільг для "чорнобильців", але Конституційний Суд України вирішив, що це суперечить нормам Конституції України.

Разом з тим, Законом № 76 взагалі здійснено безповоротну відміну ряду пільг та гарантій (в тому числі тих, які призупинялися згідно з законом про державний бюджет) і позбавлення постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи громадян права на належний соціальний захист, що тим паче має бути визнано неконституційним.

Щодо невідповідності статті 46 Конституції України

У статті 46 Конституції України законодавець визначив одне із основних прав громадян - право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Положення Закону № 76, які пропонується визнати неконституційними, порушують права на соціальний захист осіб, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Приймаючи закони, які визначають певні соціальні права громадян, Верховна Рада України вирішує завдання посилення соціальної захищеності окремих категорій населення шляхом надання пільг і державної соціальної підтримки, створення належних умов для життєзабезпечення, поліпшення їх матеріального становища, забезпечення прав на охорону їх життя, здоров'я, освіти, тощо.

Разом з тим, шляхом скасування певних пільг, гарантій та компенсацій, яке відбувається згодом, держава доводить своє небажання або неспроможність виконувати взяті на себе раніше соціальні зобов'язання, чим порушує приписи Конституції України.

На цьому наголошує Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007. Так, зокрема, він висловлює позицію про те, що "невиконання державою взятих на себе соціальних зобов'язань порушує принцип соціальної, правової держави (стаття 1 Конституції України). Конституційний Суд України, зокрема, вважає, що утверджуючи і забезпечуючи права і свободи громадян, держава окремими законами України встановила певні соціальні пільги, компенсації і гарантії, що є складовою конституційного права на соціальний захист і юридичними засобами здійснення цього права, а тому відповідно до частини другої статті 6, частини другої статті 19, частини першої статті 68 Конституції України вони є загальнообов'язковими, однаковою мірою мають додержуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими

особами. Невиконання державою своїх соціальних зобов'язань щодо окремих осіб ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави, що закономірно призводить до порушення принципів соціальної, правової держави. Принципи соціальної держави втілено також у ратифікованих Україною міжнародних актах: Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, Європейській соціальній хартії (переглянутій) 1996 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, та рішеннях Європейського суду з прав людини. Зокрема, згідно зі статтею 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року держава зобов'язана підтримувати функціонування системи соціального забезпечення, її задовільний рівень, докладати зусиль для її поступового посилення тощо".

Таким чином слід підсумувати, що з прийняттям змін до Закону № 796 в частині відміни та звуження певних прав і свобод, відбулося порушення статті 46 Конституції України, яке полягає у невиконанні державою свого обов'язку матеріально забезпечувати громадян у випадках, передбачених законом.

Щодо невідповідності статті 49 Конституції України

За частиною першою та другою статті 49 Основного Закону України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Як вже зазначалося вище, Конституційний Суд України висловлював свою позицію, що одним із тяжких наслідків аварії на ЧАЕС стала втрата здоров'я громадянами, законами України таких громадян віднесено до відповідних категорій, вони потребують відновлення втраченого здоров'я, постійної медичної допомоги та соціального захисту з боку держави. Тому позбавлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, права на безплатне надання або забезпечення пільговою санаторно-курортною путівкою, грошову компенсацію у розмірі середньої вартості путівки в Україні, одержання безпроцентних або надання пільгових позик, суперечить вимогам статей 16, 46, 49 Конституції України, є неконституційним.

Проте, у окремих положеннях Закону № 76 спостерігається обмеження або повне скасування прав постраждалих громадян на відновлення втраченого здоров'я та належну медичну допомогу, встановлених Законом № 796.

Так, зокрема, відмінено надання санаторно-курортних путівок або путівок на відпочинок шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівок (для потерпілих, віднесених до категорій 2, 3 та 4); для потерпілих 4 категорії ліквідовано такі гарантії, як: безплатне придбання ліків за рецептами лікарів, користування при виході на пенсію та зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені під час

роботи, щорічне медичне обслуговування, диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів, лікування в спеціалізованих стаціонарах, першочергове зубопротезування із зниженням його вартості на 50 процентів; потерпілим дітям та їх батькам відмінено: щорічне безплатне забезпечення потерпілих дітей путівками на оздоровлення строком до двох місяців шляхом надання щорічної грошової допомоги для компенсації вартості путівки, надання під час вагітності путівки для оздоровлення у спеціалізованих оздоровчих закладах жінкам, які проживають на території радіоактивного забруднення.

Таким чином, скасування прав "чорнобильців" на охорону здоров'я та медичну допомогу, на думку суб'єктів права на конституційне подання, є порушенням статті 49 Конституції України.

Щодо невідповідності статті 8 Конституції України

Друге речення частини другої статті 8 Конституції України визначає, що Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Враховуючи вищеведене обґрунтування щодо невідповідності окремих положень Закону № 76 статтям 16, 21, 22, 46 та 49 Конституції України суб'єкти права на конституційне подання дійшли висновку, що при прийнятті цього Закону Верховною Радою України порушено також принцип частини другої статті 8 Конституції України, оскільки вона прийняла закон, окремі норми якого суперечать Конституції України.

Окремо слід зазначити, що Конституційний Суд України неодноразово розглядав справи і приймав рішення, у яких визнавав окремі положення законів щодо зупинення або обмеження пільг, компенсацій і гарантій такими, що не відповідають Конституції України (рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002 (справа щодо пільг, компенсацій і гарантій), від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004 (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів), від 1 грудня 2004 року № 20-рп/2004 (справа про зупинення дії або обмеження пільг, компенсацій і гарантій), від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання). Проте, незважаючи на зазначені рішення Конституційного Суду України, Верховною Радою України регулярно приймаються закони, якими здійснюється зупинення дії інших законів України щодо надання пільг, компенсацій і гарантій або внесення до них змін, скасування чи обмеження пільг, компенсацій і гарантій, а також встановлюється інше правове регулювання відносин, ніж передбачено законами України. Одним із прикладів таких порушень Конституції України є Закон № 76, з приводу окремих положень якого є наявність спору щодо їх конституційності.

Абсолютно безспірним і очевидним є те, що у своїх рішеннях щодо пільг і компенсацій Конституційний Суд України закладав основоположний принцип - рівень соціальної забезпеченості, який

раніше був встановлений законами для громадян України, не може бути обмеженням.

На нашу думку, цей принцип має бути забезпечений шляхом неприйняття законодавчих ініціатив, які направлені на будь-яке звуження, зменшення чи обмеження закріплених у законах прав, свобод, пільг, гарантій та компенсацій. А у разі прийняття таких ініціатив на захист громадян України має стати Конституційний Суд України, оскільки лише йому підвідомчі питання визнання законодавчих актів чи окремих їх положень неконституційними.

Таким чином, суб'єкти права на конституційне подання вважають, що положення підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" мають бути визнані такими, що не відповідають Конституції України у зв'язку з їх невідповідністю частині другій статті 8, статтям 16, 21, частині другій та третій статті 22, частині першій статті 46, частині другій та третій статті 49 Конституції України.

Згідно зі статтею 15 Закону України "Про Конституційний Суд України" підставами для прийняття Конституційним Судом України рішення щодо неконституційності правових актів повністю чи в їх окремих частинах є, зокрема, їх невідповідність Конституції України.

На підставі викладеного, керуючись статтями 147, 150, 152 Конституції України, статтями 13, 39, 40, та 71 Закону України "Про Конституційний Суд України",

ПРОСИМО:

1. Відкрити конституційне провадження у справі за цим конституційним поданням.

2. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) підпункти 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України".

3. Визнати конституційне провадження у справі за цим конституційним поданням невідкладним.

4. Залучити до участі в конституційному провадженні уповноважених представників суб'єкта права на конституційне подання за дорученням народних депутатів України:

Королевську Наталію Юрїївну;

Німченка Василя Івановича;

Шпенова Дмитра Юрїйовича.

Перелік документів, що додаються:

1. витяг із Конституції України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР;
2. витяг із Закону України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР;
3. витяг із Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII;
4. витяг із Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28 лютого 1991 року № 796-XII;
5. Рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002;
6. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005;
7. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005;
8. Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007;
9. Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008;
10. два примірники конституційного подання та доданих до нього матеріалів.

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності Конституції України
(конституційності) підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону
України "Про внесення змін
та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих
актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
1	Бойко Юрій Анатолійович	160	
2	Бакулін Євген Миколайович	308	
3	Балицький Євген Віталійович	284	
4	Бахтеєва Тетяна Дмитрівна	168	
5	Білий Олексій Петрович	164	
6	Вілкул Олександр Юрійович	161	
7	Воропаєв Юрій Миколайович	172	
8	Гальченко Андрій Володимирович	247	
9	Гусак Володимир Георгійович	174	
10	Добкін Дмитро Маркович	376	
11	Добкін Михайло Маркович	162	
12	Долженков Олександр Валерійович	182	

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності Конституції України
(конституційності) підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону
України "Про внесення змін
та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих
актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
13	Дунаєв Сергій Володимирович	309	
	Звягільський Юхим Леонідович	255	
14	Іоффе Юлій Якович	310	
15	Кісельов Андрій Миколайович	176	
16	Козак Тарас Романович	173	
17	Колесніков Дмитро Валерійович	180	
18	Королевська Наталія Юріївна	167	
19	Ларін Сергій Миколайович	165	
20	Льовочкін Сергій Володимирович	171	
21	Льовочкіна Юлія Володимирівна	175	
22	Мартовицький Артур Володимирович	251	
23	Матвієнков Сергій Анатолійович	263	

11.12.14

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності Конституції України
(конституційності) підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону
України "Про внесення змін
та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих
актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
24	Мирний Іван Миколайович	177	
25	Мірошниченко Юрій Романович	179	
26	Мороко Юрій Миколайович	178	
27	Мураєв Євгеній Володимирович	379	
28	Нечаєв Олександр Ігоревич	185	
29	Німченко Василь Іванович	184	
30	Новинський Вадим Владиславович	170	
31	Омельянович Денис Сергійович	259	
32	Павленко Юрій Олексійович	183	
33	Павлов Костянтин Юрійович	246	
34	Папієв Михайло Миколайович	181	
35	Рабінович Вадим Зіновійович	163	

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності Конституції України
(конституційності) підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону
України "Про внесення змін
та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих
актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
36	Сажко Сергій Миколайович	265	
37	Скорик Микола Леонідович	169	
38	Солод Юрій Васильович	257	
39	Шенцев Дмитро Олексійович	374	
40	Шпеню Дмитро Юрійович	252	
41	Шурма Ігор Михайлович	186	c
42	Шуфрич Нестор Іванович	166	
43	Будак Яків Якович	239	
44	Савченко Дмитро Володимирович	300	
45	Мленко Андрій Федорович	280	
46	Личенко Сергій Григорьевич	302	
47	Алексеєв Тарас Федорович	357	

Додаток
до конституційного подання щодо відповідності Конституції України
(конституційності) підпунктів 2-7, 12 та 14 пункту 4 розділу I Закону
України "Про внесення змін
та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих
актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
48	Бандуров В. В.	N 283	
49	Развадо-Важко В. В.	N 277	
50	Шанобалов Ю. А.	N 344	
	Всього 50 (п'ятдесят) підписів		
	народних депутатів		України.
	Перівник Управління кадрів		В. Максим'єв
			24.09.2015 р.